

Sanat Eğitimi, Sanat ve Köy Enstitüleri

Candan ÜLKÜ

Özet – Bu makalenin amacı, Köy Enstitülerinin (KE) Erken Cumhuriyet Dönemi’ndeki sanat eğitimi ve sanat alanındaki gelişmelere nasıl bir etkisi oldu sorusuna yanıt aramaktır. KE, Kurtuluş Savaşı’nın yaralarının henüz tam olarak sarılamadığı ve II. Dünya Savaşı’nın tüm ağırlığı ile hissedildiği dönemde; ilköğretimi yurt sathına yaymak köyleri modern, çağdaş bir yaşama kavuşturmak amacıyla açılan eğitim-öğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar aynı zamanda özgün mimarlık kimliklerine de sahiptirler.

Anahtar kelimeler: Köy Enstitüleri, İbrahim Hakkı Tonguç, sanat eğitimi.

Abstract – Arts Education, Arts and Village Institutes – The purpose of this study is to examine the effect of Village Institutes (VI) on developments in arts and education of arts in Early Republican Era. VI are education and training foundations established for expanding primary education throughout the country and joining the villages into the modern and contemporary life style. They also have original architecture identities.

Key words: Village Institutes, İsmail Hakkı Tonguç, education of arts.

“Köy Enstitülerini” Cumhuriyetin eserleri içinde en kıymetlisi ve en sevgilisi sayıyorum. [*İsmet İnönü, 1941*].

Giriş

Köy Enstitüleri (KE), çeşitli yönleriyle pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Bunlar arasında sanat, sanat eğitimi ve binalarıyla ilgi olanlar da vardır. Bu araştırmalar doğrudan KE’ni konu alabildiği gibi dönemin kültür hayatı veya eğitim tarihi içinde de kendine yer bulabilmiştir.

Yoksul köy çocuklarının eğitimi yoluyla önemli bir toplumsal hareketlilik dalgası yaratan KE’nin toplumda Cumhuriyet bilincinin kökleşmesine ve Atatürk devrimlerinin benimsenmesine önemli katkılar sağladığı belirtilir (YÖK, 2007, s. 31).

KE’de sanatın her dalında — müzik, tiyatro, halk oyunları, resim-iş, şiir, yazma ve okuma, yazın kitaplarını okuyup özetleme, güzel ve etkili konuşma, el işleri, yontuculuk, çeşitli spor etkinliklerinin — daha ilk yıllardan başlayarak özenle ve ısrarla teşvik edildiği görülür. Her öğrencinin yeteneği ve ilgi alanı dikkatle izlenerek

Candan Ülkü, Doç. Dr., Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi OSA Eğitimi Bölümü.

Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Haziran 2008, ss. 37-45.

Mersin University Journal of the Faculty of Education, Vol. 4, Issue 1, June 2008, pp. 37-45.

gelişmeleri sağlanır (Apaydın, 1997, s. 92). Yüksek KE'nün "Güzel Sanatlar", "Yapı ve El Sanatları" kolları ise doğrudan doğruya sanatla ilgilidir. KE'de okuyan öğrenciler arasında yeteneklerini ortaya koyanlar Yüksek KE'de yeteneklerini daha da geliştirme olanaklarına kavuşurlar. Açık hava tiyatrosunda kendi oyunları ile dünya klasiklerini köyliye ve Enstitü toplumuna sunarlar (Başaran, 1974, s. 161).

Enstitüler sadece verdikleri eğitim programları ve eğitimle değil, aynı zamanda kısa sürede inşa edilen binalarıyla da göze çarpıyordu. İkinci Ulusal Mimarlık Akımı içinde yer alan mimarların düşünce ve yaklaşımlarını ortaya koyabilecekleri bir alan da KE binaları olarak görülmektedir (Makal, 2004, s. 23).

İsmail Hakkı Tonguç'un Sanat Eğitimi Anlayışı

KE ile özdeşleşen ve ön plana çıkan isim hiç kuşkusuz İsmail Hakkı Tonguç'tur.

Tonguç'un sanat eğitimi düşüncesi, ders saatlerini ve okulun sınırlarını aşarak yaşamın tüm alanlarına ulaşmaktadır. İ. H. Tonguç, sanat eğitimi tanımlarken resim, müzik ve yazınsal sanatlardan yabancı dil öğretimine, kır gezilerine ve yaşama alanının estetik bir düzene kavuşturulmasına kadar çeşitlenen geniş bir anlam yüklediği görülmektedir (Tonguç, 1952). Tonguç'a göre güzel sanatlar öğrenciyi mutlu eder ve kişiliğini geliştirir. Hatta, iş derslerinde de benzer yaklaşım dikkat çekmektedir. İş etkinliği içinde yaratıcılığı içeren tasarım yetisi, düşünme ve biçimlendirme becerisi kazandırılması düşünülmektedir. Eğitim ideolojisindeki değişime bağlı olarak geleneksel ezberci eğitim terk edilmiş, iş aracılığıyla çocuğun kendiliğinden etkin duruma gelmesinin sağlanması ilkesi değer kazanmıştır (Kurtuluş, 2003).

Almanya'da da pedagojik reform etkisiyle yeni bir okul ve eğitim anlayışı arayışlarının çeşitli sonuçları olmuştur. Bunlar arasında Sanat Eğitimi Hareketi de bulunmaktadır. Çocuğu temel alan bu yeni anlayış, onun kendini ifade etme biçimlerinin zenginliğinin keşfedilmesini sağlamıştır. Bu yaratıcı potansiyelini fark edilmesi öncelikle resim eğitimi etkilemiş, geleneksel teknik çizim yerine serbest ve doğaya göre resim eğitimi önem kazanmıştır (San, 2003). Bu hareket, mutlak entellektüalizmi dengeleyici bir eğitim prensibi olarak algılanmış; yaşamın genel ve ahlaki yenilenmesinin sağlanması için önemli görülmüştür (Gruhn, 1993). Gittikçe müzik, resim, edebiyat ve hatta jimnastiğin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması da amaçlanmıştır (Kalyoncu, 2005).

Reform Pedagojisinin sonuçlarından biri de yeni okulların açılmasıdır. Bunlar, H. Lietz (1868-1919) öncülüğünde kentlerden uzakta kurulup, Kırsal Eğitim Yurtları olarak nitelendirilen ve genellikle yatılı olan okullardır (Gruhn, 1992; Gruhn, 1993). Bu kurumlarda yeni anlayışa göre özgür bir atmosferde, tek yanlı olmayan, öğrencinin ilgilerini dikkate alan bir eğitim hedeflenmiştir. Müzik bu okullarda ders dışına taşan, ruhun ve iradenin güçlenmesini sağlayacak genel eğitim aracı olarak da görülmüştür. Almanya'da reform pedagojisi izindeki gelişmelerin belki de en önemlisi İş Okulu'dur.

Geleneksel eğitim sonucunda pratik ve zihinsel yeterlikler arasında oluşan uçurum eleştirilmiş ve bu okulda kendi deneyimine dayanan öğrenme biçimi ön plana çıkarılmıştır. İkisi arasındaki dengenin uygulama ve serbest bilişsel çalışmalar yoluyla sağlanacağı düşünülmüştür (Kalyoncu, 2005).

Köy Enstitülerinin kuramcısı ve kurucusu İ. H. Tonguç, KE düşüncesinin oluşumunda ve gelişmesinde G. Kerschensteiner, J. Dewey, H. Pestalozzi., F. Frabel, F. Kirby gibi batılı araştırmacılar kadar Satı Bey, İ. Mahir Efendi, Edhem Nejat ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi eğitimcilerimizin de görüşlerinden etkilenmiştir (Özmen, 2004).

Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi Uygulamaları

KE açıldığında elde hazır bir öğretim programı olmadığı, kuruluş yılları diye adlandırılabilir dönemde eğitim ve öğretim işleri İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'nün (İlköğretim Genel Müdürlüğü) genelgeleriyle düzenlendiği yayınlarda belirtilmektedir (Oğuzkan, 1990). Bu genelgeler arasında 1 Temmuz 1940 tarih ve 435 sayılı olanında, 29 Ekim 1940 tarihine kadar birinci sınıf öğrencilerine verilecek eğitim ve yaptırılacak işler ayrıntılı biçimde açıklanmıştır (Oğuzkan, 1990).

KE'de 1943, 1947 ve 1953 tarihli farklı programlar uygulanmıştır. Bu programlarda sanat dersleriyle ilgili olarak şunlar belirtilebilir:

1943 Programı, enstitülerde eğitim ve öğretim etkinliklerinin işe, beceriye ve üretime ağırlık veren bir anlayışla düzenlenip yürütülmesini öngörmekte idi. Bu programın göze çarpan özelliklerinden biri de diğer öğretim etkinlikleri yanında sağlık, beden eğitimi, müzik, resim-iş, oyun, gezi, inceleme, serbest okuma gibi alanlarda öğrencilere sınıf içinde ve dışında geniş imkanlar sağlamış olmasıdır (Oğuzkan, 1990).

KE'de, ikinci öğretim programı (1947), enstitülerin ağır eleştirilere uğramasından ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın üst kademelerinde yapılan önemli değişikliklerden sonra hazırlanan bir programdır. Bu programla, başta öğretmenlik bilgisi çerçevesine giren dersler olmak üzere Genel Kültür, Tarım ve Sanat alanlarındaki bazı derslerin amaç ve yöntemlerinde dikkatleri çekici değişiklikler yapılmıştır. Ders konuları da önceki programa göre daha kuramsal ve akademik ölçütlere göre seçilerek düzenlenmiştir. Bu değişikliklere rağmen, 1947 öğretim Programının, genel yapısı ve içeriği bakımından 1943 öğretim Programının bir uzantısı olduğu söylenebilir (Oğuzkan, 1990).

Üçüncü Öğretim Programı (1953), bu eğitim kurumlarının ilköğretmen okullarıyla birleştirilmesi veya bütünleştirilmesi çalışmalarına başlandığı bir dönemde hazırlanan bir programdır. Bu programın belirgin özelliği ise, enstitülerde okutulan genel kültür derslerinin büyük bir bölümünün klasik bir biçime sokulmuş tarım ders ve uygulamalarının azaltılarak daha kuramsal bir hale getirilmiş ve sanat derslerine de son verilmiş olmasıdır (Oğuzkan, 1990).

1943 tarihli Köy Enstitüleri Öğretim Programı'nın hazırlanışı belirli bir görüşe dayanmaktadır. Bu görüşün temelinde "üretim içinde eğitim ve öğretim", "beceriye ve

işe dayalı eğitim", "gerçekçilikten kaynaklanan eğitim" gibi ifadelerle tanımlanacak bir eğitim felsefesi yatmaktaydı. Bunun dışında bu programda kendisini kuvvetli biçimde gösteren bir başka önemli özellik, öğrenme ortamının sadece sınıf, laboratuvar veya ışık duvarlarının dar sınırları içinde düşünülmemiş olmasıdır. Çeşitli derslerin işlenişi üzerinde yapılan açıklamalar ve verilen direktifler açıkça göstermektedir ki enstitülerde yapılacak eğitim ve öğretim çalışmaları için tasarlanan öğrenme ortamı okulu kuşatan yakın çevreden başlayarak yakın köylere ve bölgelere kadar uzanan doğal, toplumsal ve kültürel bir inceleme ve araştırma alanını kapsamaktadır. Bu programın bir başka belirgin özelliği de öğrencilerin köyden geldiklerine ve tekrar köye dönerek oralarda hizmet edecekleri hususuna sık sık değinilmiş olması ve öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde bu durumun göz önünde tutulmasının vurgulanmış olmasıdır (Oğuzkan, 1990).

1947 programı, daha disiplinli bir eğitim ve öğretim ortamının gerçekleşmesini sağlamak için hazırlanmış olduğu izlenimi vermektedir. Bu arada eski programın belirgin özelliklerinden biri olan konu ve yöntem seçiminde öğretmene tanınan "serbestlik" ve öğretim çalışmalarında "esneklik" anlayışından uzaklaşmış olduğu da bir gerçektir. Sanat dersleri ve atölye çalışmalarına "Köy Enstitülerinin yapıcı, demirci ve marangoz yetiştiren birer sanat okulu olmadığı" gerekçesiyle yeni bir düzen verilmesine çalışılmıştır. Ancak bu tutumla, öğrencilerin uygulamadan çok sınıf içi çalışmalara, pratik becerilerden çok kuramsal bilgilere önem vermelerine yol açabilecek bir ortam hazırlanmıştır.

Programın çeşitli derslere ilişkin açıklamalar yapıldığı ve direktifler verildiği bölümlerinde yer alan bazı ifadelerden de açıkça anlaşılacağı gibi "iş pedagojisi" veya "işe dönük eğitim felsefesi"ne dayalı bir öğretim yaklaşımından mümkün olduğu kadar uzaklaşmaya çalışılmıştır.

Köy Enstitülerinde uygulanan 1953 tarihli üçüncü program, İlköğretmen okullarını da kapsayan ortak bir programdır. Nitekim adı da "Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı"dır. Bu programda her iki kurumun eğitim amaçları, ilkeleri ve son üç sınıfta okutulan derslerin türleri ve konuları topluca ele alınmış, yalnız ders dağıtım çizelgeleri farklı bir biçimde düzenlenmiştir. Bir önceki programda "İş - Resim" diye geçen dersin adı bu kez "Resim ve Yazı" olmuştur. Programda bu dersin amaçları, izlenecek yöntemler ve kullanılacak araç ve gereçler üzerinde geniş açıklamalara yer verilmiştir. Daha önceki programların önemli bir parçasını oluşturan sanat dersleri ve atölye çalışmaları bu programla kaldırılmıştır.

1943 programında, KE'nin kuramcısı ve kurucusu olan İ. H. Tonguç'un görüşlerinin ağır bastığı görülmektedir. Meslek yaşamında, eğitmen, yönetici ve kuramcı olarak varlık gösteren Tonguç, aslında bir sanat eğitimcisidir. Tonguç'un yetişmesinde Darülmualim kadar, Avrupa'da gördüğü eğitim ve inceleme gezileri etkili olmuştur (Kurtuluş, 2003). Onu, Almanya'da bulunduğu sırada (1925-1926, 1932, 1938) eğitim alanındaki reformlar ve özellikle de sanat eğitimi alanındaki yeni görüşlerin ve uygulamaların, özellikle de "sanat yoluyla eğitim ve iş okuluyla belirginleşen eğitim anlayışı"nın ve açılan okulların derinden etkilediği anlaşılmaktadır. Tonguç, "İş Okulu"

adıyla anılan pedagoji akımını, geliştirerek eğitim ve öğretimin bilimsel temellerini atmıştı.

Almanya’da incelemeler yaparken Bauhaus Ekolu’nü de tanımıştı. Bu ekole göre, "tüm sanatlar bir çatı altında toplanıyordu. Resim, grafik, heykel, seramik, tekstil, vitray, ahşap ve metal üç boyutlu objelerin yapımı ve diğer çalışmalarla bir bütünlük içindeydi. Bu okul, endüstriye geçişte ürünlerin yozlaşmasını önliyordu. Yalnız sanatçı olacaklar için değil, bütün halkın eğitimden geçmesi gerektiğine inanıyorlardı. Bu nedenle ilk ve ortaöğretimde sanat eğitimi önemli bir yer alıyordu" (Tonguç 1997, s. 103).

Kurtuluş’a göre (2004, s.50), “Sanat Eğitimi Hareketi” ile ilişkilendirdiği sanat eğitimi anlayışını kuramlaştırmış ve özellikle KE ile Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü’nde uygulamaya aktarmıştır.

1947 programının hazırlanmasında, artık Tonguç görevinin başında değildi.

Köy Enstitüsü Binaları

Erken Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim konusu, devlet politikaları arasında öncelikli bir yere sahiptir. Cumhuriyet yönetiminin ilkeleri doğrultusunda çağdaş birey ve çağdaş toplum yaratma düşüncesi, ulus inşasının temelinde yatan amaçlar arasındadır. Bunun için her akademi ve her türde açılan çağdaş eğitim kurumları yoluyla bu amacın gerçekleşmesi sağlanmıştır.

KE’de eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi konusuna açıklık getirmek bakımından, KE mezunlarından Recep Bulut izlenimlerini şöyle aktarmaktadır: “KE’de çevre duvarı, dersliklerde kürsü yoktu. Bütün eğitim ve öğretim çalışmaları mümkün olduğu kadar kapalı mekânların dışında yapılırdı. İşlikler, atölyeler, tarla ve bahçeler, kısacası Enstitü’nün bütün iş alanları derslik ve laboratuvarlarının dışarıya uzanmış güneşli kollarıydı. Bina ve tesisleri de buna göre kurulmuştu (Bulut, 1990, s. 43).

Cumhuriyet’in 75. Yılında yayımlanan bir makalede KE’nin mimari açıdan da önem taşıdığı gösterilmiştir (Keskin, 1998, s. 8).

Makal’ın 2004’de yayımlanan makalesinde ise KE’nin mimari açıdan korunması gerekli kültür varlıkları olduğu vurgulanmaktadır (Makal, 2004).

Erken Cumhuriyet Dönemi eğitim yapıları sırasıyla, Birinci Ulusal Mimarlık Üslubu (1923-1930), Uluslararası Üslup (1930-1940) ve İkinci Ulusal Mimarlık Üslubunda (1940-1950) tasarlanmışlardır. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi’nde Türk mimarlarının daha çok eğitim yapısı gerçekleştirdikleri görülmektedir. Çok sayıda eğitim binasının yapıldığı Uluslararası Mimarlık Dönemi’nde ise yabancı mimarlar daha etkilidir. İkinci Ulusal Mimarlık Dönemi’nde Sedat Hakkı Eldem’in ve Alman mimar Paul Bonatz’ın dışında, Bayındırlık Bakanlığı’ndaki Türk mimarların okul tasarımı yaptıkları ve uyguladıkları da görülmektedir.

KE kentlerin dışında, anayollara yakın bir köy kenarında, köylünün kullanmadığı ve hiç işlenmemiş geniş kamu arazileri üzerinde kurulmuştur (Keskin, 1998, s. 13).

Makal'a göre, "ülke koşullarına göre uygun eğitim ve köyleri canlandırma arayışının ... adı konmuş, KE de, hayata geçmiştir. İkinci Ulusal Mimarlık Akımı içinde yer alan mimarların düşünce ve yaklaşımlarını ortaya koyabilecekleri bir alan da KE olarak karşılarında durmaktadır" (Makal: 2004, s. 23). Emin Onat, mimar Leman Tomsu ile birlikte ilk adımı "Proto-KE Dönemi" olarak adlandırılan Eğitim Kursu / Köy Öğretmen Okulları Mahmudiye / Hamidiye (1937) ve Kepritepe'yi (1938) yaparak atmıştır.

KE'nin projeleri ulusal mimarlık yarışmaları ile elde edilmiştir. Ulus Gazetesi'nde yayımlanan bir yazıda, "*KE Binalarına ait proje ve vaziyet planı müsabakaları, yeni bir köy, yeni hayata göre bir alem kurma bakımlarından bir ide müsabakasıdır*" (1940: Keskin'den). 1940 yılında ilk yarışma yapılır (Makal, 2004, s. 24). Arkitekt Dergisi'nde yayımlanan bir makalede "KE müsabakaları gibi bütün köylerimizi mektepsizlikten kurtaracak bu büyük hareketin yakın bir atide güzel semerelerini göreceğimizden emin olarak bu kıymetli işi başaran vekalet erkanını tebrik ederiz" denmektedir (Keskin, 1998:8). Böylece Tonguç'un sanat eğitiminin alanları ve araçları arasında belirttiği "okul binalarının ve dersliklerin güzelleştirilmesi" ilkesi de yerine getiriliyordu (Kurtuluş, 2004, s. 49).

Ancak "KE'den kültürel miras olarak geriye neler kaldı" sorusuna verilecek yanıt ne olabilir? KE'nin ne adları ve ne de mimari mirasları yeterince korunabilmiştir. Her yörenin özellikleri göz önüne alınarak ve proje yarışmalarıyla belirlenen KE'nin mimarisi II.Ulusal Mimari Akımı'nı hızlandırır. Geniş bahçe, tarım alanı ve fidanlıklara sahip olmaları özellikle aranan bir özelliktir. KE'ne ait binaların çoğunun yıkıldığı, geriye kalanlar bakımsızlıktan harabeye döndüğü görülmektedir. Örneğin, Arifiye KE'nde ayakta kalmayı başarabilen tek bina Sağlık Meslek Lisesi olarak kullanılmaktadır (Soner, 2003, s. 80). Hasanoğlu'daki açık hava tiyatrosu da restore edildiği için ayakta kalabilenler arasındadır (Soner, 2003, s. 80). Geniş Enstitü arazilerinin ise farklı amaçlar için kullanıldığı belirtilmektedir (Soner, 2003, s. 80).

Bugün ekolojik olarak nitelendirilen yaşam tarzına uygun geniş bahçe, tarım alanı ve fidanlıklar üzerinde yapılaşmaya gidilmiş olması ne derecede geçmişe saygıyı ifade etmektedir?

Sonuç

KE'nin 1940-1946 yılları arasında etkinliğini sürdürdüğü dönemde yalnızca eğitim ve öğretim alanında bir devrim olarak kalmamış; aynı zamanda sosyal ve kültürel yaşamımızı da son derece etkilemiştir (Arayıcı, 1999, s. 181).

Sosyal ve kültürel yaşamımızı etkileyen bu değişimlerde Maarif Vekili (Millî Eğitim Bakanı) olarak görev alan Hasan Âli Yücel ve ekibinin payı büyüktür. Onun en büyük hedeflerinden biri, hümanizm düşüncesinin topluma benimsetilmesidir.

Onlara göre, bu amacın gerçekleştirilmesi için köyün kalkınması sağlanmalıydı. Hümanist düşünce sahipleri, bir ülkede yaygın ilköğretim oluşturmadan köklü ve özlü

bir hümanizm hareketinin doğmasının mümkün olmadığını savunuyorlar. İşte bu amaçla İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un çalışmalarıyla, geniş çaplı ilköğretim seferberliği olarak kamuoyuna sunulan Köy Enstitüleri'nin kuruluş süreci başlar. Çalışmalar sonucunda Köy Enstitüleri Yasası, 17 Nisan 1940 tarihinde TBMM'de görüşülerek kabul edilir.

1947 Programıyla başlayan ve 1951 yılında ivme kazanan köklü program değişikliği süreci, Enstitüleri klasik öğretmen okullarına dönüştürür. 1954/6234 Sayılı Yasayla Köy Enstitüleri ile öğretmen okulları birleştirilerek, Köy Enstitülerinin adı İlköğretmen Okulu olur. Enstitülerin yerlerinde açılan İlköğretmen Okulları da 1974 yılında öğretmen liselerine dönüştürülerek, ilkökul öğretmen yetiştirme işlevi, yeni açılan iki yıllık Eğitim Enstitülerine aktarılır (Altunya, 1990; Arayıcı, 1999; Şahhüseynoğlu, 1994).

Köy Enstitülerinin en önemli özelliklerinden biri de, “öğrenci merkezli, yaparak-yaşayarak öğrenme”nin hakim olduğu eğitim-öğretim ortamına sahip olmalarıdır. Köy Enstitülerinde eğitim; ‘iş içinde eğitim’ ilkesi kadar, ‘sanat yoluyla eğitim’ ilkesine dayanmaktadır (Kurtuluş, 2001, s. 32). Tonguç Sanat Eğitimi Hareketi'yle ilişkilendirdiği sanat eğitimi anlayışını kuramlaştırmış ve özellikle Köy Enstitüleri ile Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümünde uygulamaya aktarmıştır. Köy Enstitülerinde oluşturulan eğitimin niteliğinde, sanat yoluyla eğitim ilkesinin payı büyüktür (Kurtuluş, 2002). Aynı yazar, KE'de sanat eğitimi ile ilgili kitabında, “KE'nde öğretim programlarında sanat eğitimi, çeşitli derslere ve ders dışı çalışmalara yayılmaktadır” diye yazmaktadır (Kurtuluş, 2001, s. 75).

Yiğit'e göre (1990, s. 76), “eğitim ve öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesinde esas alınan ilke veya özellikler özetle şöyledir: (1) çevreye uygunluk, (2) kendi kendini idare edebilme, (3) iş içinde ve kendi kendine gelişme”dir.

KE'de sanat eğitimi edebiyatıyla, müzik çalışmalarıyla, okuma saatleriyle, resim – iş çalışmalarıyla bir bütün olarak ele alınmıştır. Sanat eğitimi, yaşayan bir olgu haline getirilmiş ve bir yaşam biçimi olmuştur. Yıldız (2005)'ın da belirttiği gibi “eğitimin amacı, sanatçı yetiştirmek değildir. Buradaki amaç, duyu organlarını iyi kullanabilen, izlenimler yapabilen, olay ve olgular arasında bağlantılar kuran ve bunları yaşamından, doğadan ve sanattan aldığı zevklere göre değerlendirebilen ve en önemlisi bunları yetiştireceği kuşaklara aşılabilen öğretmenler yetiştirmektir” (Yıldız, 2005, s. 71).

Türkiye'de KE deneyimi yaşanırken, dünya giderek yayılan savaş ortamına ilerlemekteydi. Batıda gençler ülkelerini korumak için savaş cephesinde ölümlerken, Anadolu'da gençler ülkelerinin kalkınması ve aydınlanması için “eğitim savaşçıları” oluyorlardı. Batıda insancılığın giderek önemi sorgulanırken, bu dönemde Türkiye'de iktidarın katkısıyla Batı uygarlığının temelindeki insancılığı anlamak için çeviri faaliyetleriyle kitaplar çevriliyor, Yunanca ve Latince eğitime katılıyordu. KE belki bir ütopyaydı. Ama genç öğretmenler yoluyla ülkenin kalkındırılması, aydınlanması savaşı büyük etkiler bırakmıştır. Kendi emek ve güçleriyle kurdukları eğitim kurumları, yatakhaneler, vd. yanında fidanlıklar ve çevreyi güzelleştirme çabaları, acaba dönemin savaş ortamına bir yanıt mıdır? Kanlı savaş pek çok ülkede yıkıcı / yok edici etkilerini

gösterdiği, umutların savaş sonrasında ertelenmesine rağmen Türkiye’de eğitim alanındaki savaşımın nasıl bir başarı kazandığı bilinmektedir. Gençleri ölüme göndererek başarı kazanmanın yanında böylesi bir başarının değeri nasıl ölçülebilir?

KE’nin kültürel mirası yeterince korunamamıştır. Son yıllarda korumaya yönelik tedbir ve uygulamalar bu kurumların yalnızca birer eğitim kurumu olmayıp, gençlerin hayatında oynadığı rolü belirginleştirmesi açısından da değerini ortaya koyacaktır.

KE’de eğitim-öğretim görevler öncelikle öğretmen, yazar, ressam ve diğer mesleklerle sahip pek çok kişi, kültür hayatında önemli roller üstlenmişlerdir. Bugün sözlü tarih çalışmalarıyla KE’deki eğitim ortamı, günlük yaşam ve görsel malzemeler bir araya getirilerek KE mucizesi yaşatılmaya ve diğer kuşaklara aktarılmaya çalışılmaktadır.

Kaynakça

- Alper, O.N. (2006). Sanat ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 10, 59-60.
- Altunkaya N. (1990). Köy Enstitülerinin tarihçesi. *Kuruluşunun 50. yılında Köy Enstitüleri*. Ankara: Eğitim-Der Yayınları.
- Apaydın, T. (1995). Köy Enstitülerinde sanat eğitimiyle ilgili çalışmalar ve Tonguç. *TED Eğitimcileri Anma ve Tanıtma Dizisi* 3, Ankara, s. 44-51.
- Apaydın, H. (2001). Köy Enstitülerinde sanat eğitimi. *19 Mayıs*, Almanya Atatürkçü Düşünce Derneği Yayın Organı, Mart-Nisan 2001 Sayı 17.
- Apaydın, H. (1997). Köy Enstitülerinde sanat eğitimi. *Köy Enstitüleri, amaçlar, ilkeler, uygulamalar*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Arayıcı, A. (1999). *Tonguç ve eğitimbilim*. Çeşitli Yönleriyle Tonguç, (Yay. Haz. Aydoğan, M.), Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Arslan, M. (2004). Çağdaşlaşma bağlamında Köy Enstitülerinde güzel sanatlar eğitiminin yeri ve önemi. *Yeniden İmece*, 4, 59-61.
- Başaran, M. (1974). *Tonguç yolu, Köy Enstitüleri, devrimci eğitim*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Bulut, R. (1990). *Nisandaki güneşler 50. yılında Köy Enstitüleri 1940-1990*, Ankara.
- Duru, M. (2004). Köy Enstitüleri’nde sanat eğitimi – 2. *Yeniden İmece*, 5, 51-54.
- Duru, M. (2005b). Köy Enstitüleri’ndeki müzik ve sanat eğitiminden günümüze. *Yeniden İmece*, 9, 61-63.
- Etike, S. (2001). *Cumhuriyet dönemi resim eğitimi (1923-1950)*. Güldiken Yayınları, Ankara.
- Gruhn, W. (1992). Wir sind noch immer im Aufbruch. Eduard Zuckmayer- Musiker und Pädagoge im Umbruch der Jugendbewegung. *Türkiye ile Almanya’da Müzik Eğitimi ve Eduard Zuckmayer Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri*, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gruhn, W. (1993). *Geschichte der Musikerziehung*. Hofheim: Wolke Verlag.
- İşcel Bakkal, B. (1999). *Türkiye’de Köy Enstitüleri (kuruluşu, kapanışı ve faaliyeti)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kalyoncu, N. (2005). 20. yüzyılın birinci yarısında alman müzik eğitimini etkileyen başlıca oluşumlar ve okul müzik dersi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 1-19.

- Keskin, Y. (1998). Cumhuriyet'in 75. yıldönümünde devrim mimarisi olarak Köy Enstitüleri'ne "resmi geçit". *Mimarlık*, 284, 8-15.
- Köy Enstitüleri 2000. <<http://www.koyenstituleri.de>>.
- Kurtuluş, Y. (1999a). Sanat eğitimi kuramları açısından Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Tonguç'un sanat eğitimi anlayışı ve yabancı eğitimciler. *I. Ulusal Sanat Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, 159-163, Çanakkale, 1999.
- Kurtuluş, Y. (1999b). Köy Enstitüleri programlarında (1943, 1947) sanat eğitimi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 198-210.
- Kurtuluş, Y. (2001). *Köy Enstitülerinde sanat eğitimi ve Tonguç*. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Kurtuluş, Y. (2002). Sanat eğitimi hareketi ve Tonguç. *Eğitim ve Bilim*, 123, 31-34.
- Kurtuluş, Y. (2003). Tonguç ve eğitim ilkeleri. *Cumhuriyet*, 23.06.2003.
- Kurtuluş, Y. (2004). Aydınlanma ve Köy Enstitülerinde sanat eğitimi. *Yeniden İmece*, 4, 49-52.
- Makal, O. (2004). Şimdi korunması gereken kültür varlıkları. *Yeniden İmece*, 2, 21-28.
- Oğuzkan, F. (1990). Köy Enstitüleri öğretim programı. Kuruluşunun 50. Yılında Köy Enstitüleri. Ankara: Eğitim-Der Yay. 12-37.
- Önen, E. (2007). Gönen'de bir köy enstitüsü. *Radikal*. İndirilme tarihi 11.02.2008. <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=219252>>.
- Özmen, M. (2004). Türk aydınlanmacılığı ve köy enstitüleri, *Müdafaa-i Hukuk*, 69, 46.
- San, İ. (1983). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Tan Yayınları.
- Soner, A. (2003). Enstitü raporu. *Yeniden İmece*, 1, 80.
- Şeker, K. (2006). *İnönü dönemi kültür hayatı (1938-1950)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Şahhüseynoğlu, N. (1994). *Köylünün güneşi*. Ankara: Prospero Yayınları.
- Telli, H. (2004). Neden sanat eğitimi. *Yeniden İmece*, 4, 37-45.
- Tonguç, İ.H. (1952). *Öğretmen ansiklopedisi ve pedagoji sözlüğü*. İstanbul: Bir Yayınevi.
- Tonguç, E. (1997). *Bir eğitim devrimcisi: İsmail Hakkı Tonguç—yaşamı, öğretisi, eylemi*. Ankara: Güldikeni Yayınları.
- Türkoğlu, P. (1997). *Tonguç ve enstitüleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türkoğlu, P. (2004). Eğitimde sanatın yeri ve Köy Enstitüleri örneği. *Yeniden İmece*, 4, 46-48.
- Yalçın, R. (2006). *İsmail Hakkı Tonguç'un Türk eğitim sistemi üzerine görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, G. (2005). Güzel sanatlar eğitimi ve Köy Enstitüleri. *Yeniden İmece*, 7, 70-71.
- Yiğit, A. (1990). *İnönü dönemi eğitim ve kültür politikası (1938-1950)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- YÖK (2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*. (Yay. Haz. Kavak, Y., Aydın, A. ve Akbaba Altun, S.), Ankara:YÖK Yayını 2007-5.